

גליון מודעה ימי החנוכה תשפ"א

להגלות נעים תורה וחסידות
מגדל היוצא מעוזך

י"ל ע"י התאחדות האברכים
"אדנים לתורה" דחסידי זוטשקא
פר' וישב - חנוכה תשפ"א + גליון ע"ח

חזקי הנחל

פלאות התורה מאוצרותיו של
הנה"ח ר' רח רוזנטל שליט"א

"בשבת, מדליקים בהם בחנוכה"

גדלות קדושת ומעלת שבת חנוכה
וביאור נס מציאת פך השמן

האור בחנוכה במקומות הנמוכים
והעלאתם בשב"ק

איתא בדברי חיים ובבני יששכר, שבשעת הדלקת נרות חנוכה יורדים האורות הגבוהים ביותר, למקומות הנמוכים ביותר שאין האור יורד שם לעולם, חוץ מבזמן הדלקת נ"ח.

ולכן בא' ממהדורות סידור האריז"ל לרבי שבתי כתוב, "יודליק למטה מג' טפחים", אע"פ שעל פי הלכה צריך למעלה מג', אבל זהו סוד חנוכה שיוורד למקומות הנמוכים יותר. וכפי שמבארים "משפיל גאים עדי ארץ", שהאורות הגבוהים ביותר - משפילים הקב"ה עדי ארץ, וכל זה כדי להגביה נפשות השפלים עדי מרום.

ובסידורו של שבת מאריך, שבשבת קודם חנוכה כל נשמות ישראל עולים למקום האורות הגבוהים, ובמאור עינים אי' שע"ז אמרו חז"ל (שבת דף כ"א) שפתילות ושמינים שרומזים על הנפשות שאין מדליקים בהם בשבת וביו"ט, שלא שייך להעלותם לאותם אורות גבוהים שעולים נשמות בני"ש בשבת וביו"ט, מ"מ מדליקים בהם בחנוכה, שהאור הגבוה הזה יורד עד למקומות נמוכים ביותר.

ומוסיף הדברי חיים שבשבת חנוכה, כיון שממשיכים את האורות הגבוהים האלו למטה בהדלקת נר חנוכה קודם להדלקת נרות ש"ק, וע"פ קבלה צריך להמתין עד שידליקו כל הנרות חנוכה קודם שידליקו נרות שב"ק, אזי כמשל מיתר הקשת שכמה שמותחים אותו יותר למטה, הרי הוא אח"כ מדגל וקופץ למעלה יותר ויותר. וכך הוא בהדלקת נרות חנוכה של שבת חנוכה, כיון שהמשיך האורות הגבוהים האלו למטה למטה, גורם אח"כ עליית העולמות והנפשות בכניסת השבת באופן גבוה ביותר מכל שבתות השנה. ואף הנשמות הגבוהות שיש להם עליה בכל שבת קודש, בשבת זו יש להם עליה כפולה ומכופלת, שכפי המשכת האור למטה ע"י נרות חנוכה, כך תהיה העליה גדולה יותר ויותר.

המשך בעמוד ב' <<<

דברות קודש ממעיין נובע, כ"ק מרן רבו"ק ז"ע

נחל קדומים

נקיונו של יוסף מכל פנם

כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור (בראשית מ, טו). ויש לדייק, מה דכתיב שמו לשון רבים, ולעיל מיניה כתיב (ל"ט, ט) ויחך אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר, הרי כי אדונו לבד נתנו בבור. ואמר רבינו הקדוש: הן ידוע מספרים הקדושים כי ברית הלשון מכוון נגד ברית המעור, ושומר פיו ולשונו נשמר בקדושתו ולא יפגם בבריתו ח"ו. והנה האחים הקדושים שבטי יה חשדוהו שאינו שומר ח"ו ברית הלשון בכך שמדבר הוא לשון הרע עליהם, ולכן השליכוהו לבור שאין בו מים רק נחשים ועקרבאים אשר ישוכוהו לבעל לשון הרע, כמבואר במדרש (במדבר רבה י"ט, ט), 'יבוא נחש שהתחיל בלשון הרע תחילה ויפרע ממספרי לשון הרע. אך מכיון שבאמת נטו יוסף ברית הלשון, ניצל מהם בבור. וגם במצרים חשדוהו בפגם ברית המעור חס ושלום.

ובאמת לא עשה שום רעה חס ושלום, וזהו "וגם פה לא עשיתי מאומה", היינו שכמו שבארץ העבריים לא נכשלתו בלשון הרע, כך גם פה לא נכשלתו בפגם ברית, והאות על כך כי שמו אותי האחים בבור לבחון אותי וניצלתו שם, ומצאתי חן בעיני אלקים ואדם. וחשד פגם ברית המעור שחשדוהו במצרים היה בעקבות חשד ברית הלשון שחשדוהו האחים, ושפיר כתיב לשון רבים. (רביה"ק ר' מאיר מפרמישלאן ז"ע)

התשובה על ימי הנעורים שאינם

וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא (בראשית לו, טז). וישב ראובן, פירוש ראובן עשה תשובה, כמאמר חז"ל עסוק ה' בשקו ותעניתו (בראשית רבה, סדר וישב פרשה פד אות י"ח. הובא ברש"י), ויאמר הילד איננו פירוש ימי הנעורים שה' בי כח הבחורות, כבר חלפו ועברו [ואינם], ואני אנה אני בא היינו כעת בימי הזקנה ככלות כחי, איך אוכל לבוא אל המדרגות הגבוהות. השי"ת יזכנו לעשות תשובה לפניו באמת.

(רביה"ק ר' מרדכי מנדבורנא ז"ע)

החשת הגאולה בדרך פריצה

ויהי כמשיב ידו וגו' ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ (בראשית לו, טז). הנה בהולדתו של פרץ, נתיסד היסוד והבנין לביאת משיח צדקנו, שהוא איש בן פרץ, מזרע דוד המלך ע"ה בדרך פריצה. ואולי בא הדבר להורות, שאע"פ שהדרך חסומה ומסוגרת לפניו במניעות שונות, אעפ"כ יהי בכוחו (כפי וברצונו השי"ת) לפרוץ הדרך ולבטל המניעות, ולבא למחכים לו, ולגאלנו בקרוב.

והענין מבואר בספה"ק, שהדרך של "לכתחילה", הוא הזמן של "בעתה", שהוא כאשר יתוקנו כל נשמות ישראל, ויבואו ויעלו אל שורש מקור מחצבתם בקודש. כי אם תבא הגאולה בזמן של "אחישה", יכולים להשאר הרבה נשמות עלובות אשר עדיין לא ה' סיפק ביון לתקן את עצמן, ואחר הגאולה מאוחר כבר להשלים התיקון. והיו הרבה צדיקים קדושים חלוקים בדעותיהם בדבר זה, יש שהיו מתפללים לקרב הגאולה ולמהרה בזמן של "אחישה", לגודל צערם וכאב לבבם על צער שכינתא בגלותא זמן כה רב. ואף שעיי"ז ישראו

כמה נשמות נדחות בלא תקון רח"ל, עכ"ז היו מתפללים ע"ז. והן עד עתה רחמו עלינו מן השמים, והמתינו לנו ולא מיהרו את הגאולה, מפני גודל הרחמנות עלינו, נשמות עלובות, שלא הספקנו לתקן בשלמות את התיקון הנדרש לזיכרון נשמותינו. וזה רמז הפסוק "מה פרצת עליך פרץ", שנמנעים מן השמים מהבאת הגאולה בדרך של פריצה קודם הזמן, רק ממתנים עלינו שנגמור התיקון. אבל מכל מקום נולד פרץ בדרך פריצה, כי ביד השי"ת להחיש הגאולה ואף לתקן כל הנשמות, שיהא הן בעתה והן אחישה, כן יהי רצון מאת השם במהרה בימינו אמן.

(כ"ק מרן רבינו הנחל יצחק ז"ע)

מהנחל

גהלי אש בקצירת האומר

"התקדשות בתי ישראל"

והדליקו נרות בחצרות קדשי"ך (על הסיים). שהבתים בהם מדליקים הנרות מתעלים ומתקדשים בקדושה עילאה". (השר שלום מבעלזא ז"ע)

ניצוץ הקדושה ששורף את כל הקליפות

וישב יעקב (בראשית לו, זא). וברש"י ז"ל, "הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, ה' פקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך שורף את כולו" עכ"ל.

רש"י ז"ל רמז בקדשו דברי מוסר הנוגע לכל מנהיג בישראל. הפשתני מרמז לאיש המוני פשוט, שנכנס עם גמליו, פירוש עם כל הגמלים שלו, טעונים פשתן, הרבה הנהגות פשוטות, בלי שום חיות וקדושה, כל מעשיו מצות אנשים מלומדה. הפחמי רמז לתלמיד חכם ולצדיק המשחיר את עצמו על התורה ועל קדושת ישראל. "פחמי" בגמט' "מנהיגך". והוא תמה אנה יכנס הפשוט הזה והרגליו הפשוטים, הרי אין זה התכלית שיחיו את ימיהם בחושך ואפילה, ולא יזכו לראות אור. אנה יכנס כל הפשתן, ר"ת "איכה", שהוא שואג בקול "גיוואלד, היכן אתה נמצא בעולמך, והרי יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם תכלית החיים. ואין נוכל להחשות כשוראים בני אדם הטמונים בחומר מראשם ועד רגלם".

הי' פקח אחד משיבו "ניצוץ אחד יוצא מ'מפוח שלך ש'שורף את' כ'ולו". ר"ת, "נא שים אשך". פירוש, שהוא משיב לאותו מנהיג שמצטער על מצבו הירוד של הפשתני, מנהיג יקה, "ליגי פניי דין פייער", כי אפילו פשוט שבפשוטים יש בו ניצוץ פנימי שבו אין שולט שום חושך, ועליו מברכים ברכת "מגן אברהם", כדאיתא בחידושי הרי"ם, שהשי"ת מגן על הנקודה הפנימית הירושה לנו מאברהם אבינו ע"ה. ועל כן מה שנצרך הוא רק שהמנהיג יוציא ממפוחו, דהינו מאש נשמתו, ניצוץ התעוררות, והוא יעורר את הניצוץ הטמון בלבו של הפשתני, וממילא ישרף כל הזוהמא והחומרית הגורם להיהודי לחיות עם הרגלים חומריים ופשוטים.

(כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע)

רמז נס חנוכה בנרות שב"ק

וענין נוסף יש בשבת חנוכה יותר מכל שבתות השנה. מובא מהרה"ק מברידטשוב זי"ע בקדושות לחנוכה, שכתב ברוח קודשו, שבזמן גזירות היונים היו נשות ישראל שומרות על מצוות הדלקת נרות שבת קודש במסירות נפש גדולה, ומס"נ זו של הדלקתם עלתה לרצון לפני השי"ת, ובזכותן עשה הקב"ה אז את הנס הגדול של ישועת כלל". ולכן קבעו חז"ל לעשות זכר לניסים ע"י הדלקת נרות דוקא, להתוודע ולהיגלות שעיקר הניסים היו בזכות הדלקת נרות שבת קודש של נשות ישראל במס"נ.

וכידוע ג"כ מה שמובא במי השילוח בשם הרה"ק מפשיסחא זי"ע, שכל אגדות הש"ס נמצאים במקומם בש"ס, הם ע"פ השייכות עם אותה מסכתא. ולכן **מעשה דנס חנוכה מובא במס' שבת בפרק במה מדליקים**, שבזכות המס"נ של נשות ישראל ל"במה מדליקין" של ש"ק, בזכותן בא הנס חנוכה לכלל ישראל. ואומר הרה"ק **מבלאזוב זי"ע**, שלפ"י מובן מדוע מקדימים הדלקת נ"ח להדלקת נר שבת, אע"פ שגם שבת תדיר מנ"ח, ומקודש יותר ממנו (כדאי מבחנים צ"א, שאין למעלה מקדושת השבת), ולפי הנ"ל אתי שפיר, שאם תדליק האשה נרות שבת, כיון שנס חנוכה היה בזכות נרות שבת, א"כ ע"י הדלקת נרות שבת **כבר נעשה זכר לנס חנוכה מהתורה**, אע"פ שבפועל לא יצאו ידי חובת נר חנוכה מדרבנן.

ולפ"ז יוצא שבשבת חנוכה נוסף ענין מיוחד בהדלקת נרות שבת קודש, ששייכים ביותר לכל ענין קדושת החנוכה.

לא מצאו שמן, כי אם הפך הטהור

בספר האשכול (ובמאירי) מתרץ על קושית הבית יוסף המפורסמת, שהדלקת יום ראשון היא על הנס שמצאו את פך השמן הטהור ומקשה עליו **בנחל אשכול** וכי נס מעל הטבע הוא למצוא את פך השמן, עד כדי כך שעל נס זה צריכים לעשות יום אחד זכר לנס. ובשפע חיים (חנוכה סימן מ"ט) מדייק בלשון חז"ל "בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן", שברוך כלל ע"פ לשון חז"ל צ"ל **בדקו ומצאו** פך אחד של שמן (ענין פסחים דף ב' עמוד הרבה). ומהו שינוי הלשון בדקו ולא מצאו.

ומבאר שאחר שכ"כ הרבה שנים הופסקה הדלקת המנורה, חיפשו הכהנים שמן להלכה. וכיון שטומאה התרה בציבור, והציץ מרצה, והיו עוד כמה עצות איך להכשיר שמן טמא, אין אפילו ענין להדר לעשותה בטהרה (אפילו אם יש כהנים מבית אב אחר שהם טהורים). ורק אם אומרים טומאה דחוייה בציבור היה צריך לחפש דוקא שמן טהור. וא"כ כשיחפשו השמן לא חפשו דוקא שמן טהור, ובמה שהיו מוצאים היו מדליקין. וזה היה חלק מהנס שהיה כ"כ הרבה פחים של שמן טמא בכל מקום ומקום, שהרי היונים טימאו את כל השמנים, אך כיון שביקש הקב"ה להראות חיבתנו אליו שזנכה להדליק המנורה דוקא בשמן טהור, ולכן כמה שבדקו וחיפשו הכהנים שמן, **לא מצאו כלל שמן, אלא את הפך שמן היחיד שהיה טהור**. ומיד אחר שמצאו את השמן הטהור, חזרו וראו שכל הלשכה מלאה בפחי שמן טמא, שהעלימן הקב"ה מעיניהם, כדי שידליקו דוקא בשמן הטהור. ועל זה הנס עושים זכר על מה שבדקו ולא מצאו השמנים הטמאים, אלא את השמן הטהור. ומעתה מובן מדוע מוסיפים יום אחד לנס הגדול הזה.

מציאת השמן בשיחין

והשתא נוסף בזה חידוש פלאי פלאים בגודל הנס של מציאת פח השמן הטהור. הדנה מובא בכל בו בהלכות חנוכה (דף י"ג ע"ג) שהשמנים שהיו לצורך המנורה, היו מונחים בהיכל בתוך שידה שהיתה קבועה בכותל, באופן שלא יכלו להסיטה. ופיתחה היה סגור וחתום בחותמו של יוחנן כהן גדול, וע"י סגירת הפתח בחותם הכירו וידעו שלא נגעו בפח. אבל בספר **עזרת כהנים** על מס' מידות (בני יוסף מידות פ"ג משנה ג') מביא מהיוצרות של שבת חנוכה השני, בפיוט רבינו שמעון הגדול בן רבי יצחק (בפיוט שמתחיל "אודן"), ששם כתב שמצאו את הפך שמן בתוך **השיחין שתחת המזבח**.

והדברים נפלאים, שהרי מובא בפיוט של רבי אלעזר הקליר, שהיונים שייקצו את המזבח ע"י שהקריבו עליו שני חזירים. וכיון שלא יכלו יותר להשתמש עם המזבח הזה, כאשר נצחו החשמונאים את היונים פירקו וסילקו את כל אבני המזבח, והורידום ללשכת בית המקדש בלשכת החותמות, [ונכונבא במס' מידות (פרק א' משנה ג')] שבלשכה המזרחית צפונית [לשכות החותמות] בה גזזו בית חשמונאי את אבני המזבח ששיקצום מלכי יון לע"ז. וכאשר סולקו אבני המזבח עד שהגיעו לקרקע העזרה של בית המקדש, **ממילא נתגלה חפירת השיחין**. (בדרך כלל היו מורידים פנים בשבעים שנה פרוחי כהונה בשביל צדידי צה,

"כי אני ידעתי את המחשבות"

א' במדרש, **"כי אנכי ידעתי את המחשבות, השבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף ויוסף היה עסוק בשקו ותעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ותעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ותעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק ובורא אורו של משיח ויה' בעת ההוא וירד יהודה"**. והנה בחנוכה הרי "ערכתי נר למשיחי" ויש בו התנוצצות מאורו של משיח, כדאיתא במאור עיניים. ועל כן הזמן גרמא להתבונן מהו אורו של משיח שברא השי"ת בעת ההוא.

ואמר הרה"ק הר"ב מפשיסחא זצ"ל דמה שלומדים מהמדרש הוא, הדנה בעיני בשר ראו אין שכולם יושבים ועוסקין בתשובה ובתענית, ויהודה בא ולוקח לו אשה בעת כזה. אבל מחשבתו הפנימית של יהודה מצאה חן בעיני השי"ת יותר מהכל, וממנה דייקא ברא ד' אורו של משיח, ומכאן הדעין לא יכולה לראות הכל, ורק אנכי ידעתי את המחשבות, ומיהודה דייקא יצא ונתנוצץ אורו של משיח, ושם אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי.

וכתב ברמתיים צופים דכוונת הר"ב היה דיהודה אחר שיעץ למוכרו לישמעאלים נתמלא חרטוה ונמס לבו והרגיש שאבד זכות קיומו ואין לו שום תקומה אחר חטא שכזה, ולכן החליט לישא אשה ולהוליד תולדות שהם כן יעבדו את השי"ת כראוי, והם יעלו ויתקנו אותו, בבחינת "ברא מזכה אבא". וזה היה מחשבתו של יהודה ומזה ברא השי"ת אורו של משיח. וכתב ע"ז **הקול שמחה** דחלילה לומר שכך אמר הה"ק מפשיסחא, ולא זו הדרך ולא זו העיר היתה פשיסחא, לומר שיהודה חלילה התייאש מעצמו וקיוה רק לתיקון ע"י בניו. אלא ודאי כוונת הר"ב היא, שיהודה ראה איך יצא מתחת ידיו כזה מכשול וקלקול, ולא ידע לשית עצות בנפשו והרגיש שאיבד את כל עולמו, לכן החליט להתחיל מחדש לקיים את מצוות התורה"ק מבראשית, והתחיל במצוה ראשונה שבתורה שהיא מצוות פרו ורבו, וזה היה כ"כ חביב וחשוב בעיני השי"ת עד שמכח התחזקות וההתחדשות הזו של יהודה יצא בן דוד, וזכה שאורו של משיח יתנוצץ ממנו.

והנה חנוכה הוא הרי לשון חינוך והתחלה, דענין חנוכה הוא להתחיל הכל מחדש, להפסיק להיאנח ולהתחיל לעשות מעשים. וכמש"כ המגיד מטריסק על הגמ' (שבת ס"א) **"מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה כסלו יומי דחנוכה אינון דלא למיספד בהון ודלא להתענות בהון"**. דענין חנוכה הוא, במקום לעסוק בהספד ותענית על העבר, יש להתחיל מחדש ולעשות מעשים. ואילו היו החשמונאים עושים חשבונות היה להם די סיבות כדי שלא לצאת למלחמה, הלא ממצב הרוחניות שהיו שרויים אז יש ראול, חלק ניכר מכלל ישראל הפכו למתיוונים, והתרבתה אז חכמה יוונית ר"ל, והן מהמצב הגשמי היה סיבה שיתייאשו ולא יצא למלחמה שאין הגיון בדרך הטבע, שקומץ יהודים יגברו מול אלפי רבבות יווניים עם רכב וסוסים. אך הם שמו על ליבם שמה שמוטל עליהם זה לעשות. וזהו אורו של חנוכה דמקום לככות ולקונן על העבר צריכים להתחיל ולעשות מחדש, וזהו "כי אנכי ידעתי את המחשבות", דאפי' דכלפי חוץ לישב ולבכות כדי לתקן את העבר זה דבר חשוב ונשגב, אפ"ה לעשות פעולה למעשה הרבה יותר חשוב בעיני ד', והקב"ה עוסק ובורא אורו של משיח בזכות אלו שרוצים להתחיל הכל מחדש.

ובגמ' (שבת ס"א) ת"ר מצוות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכאור'א והמהדרין מן המהדרין

"בימים ההם בזמן הזה"

התעוררות אור וקדושת נוס הנוכה בכל שנה - מפי ספרים וסופרים

הנה בימי חנוכה גם כעת נתגלה בכל שנה מהארת אור הגנוז כמ"ש הרוקח ז"ל דעל אית ה'ט' דכי ט"ו. ד' תגין לרמז ד' פעמים ט' הוא מספר ל"ו נרות חנוכה ע"כ לא תקנו ספיקא דיומא דאז ה' ט' ימים ואות ה'ט' מרמז כעת על טוב"ך גנוז בגוון ובאמת בחנוכה יש גילוי והאר' והתפשטו' מעט מן אור הגנוז.

(בני יששכר)

הלא ידוע שכל הנסים וכל האהרות שנתגלה בימים קדמונים מתגלה בכל שנה ושנה, כגון בחנוכה הנס של חנוכה והחסדים שהיו למתניהו בן יוחנן כהן גדול כאשר אנו מדליקין הנרות של חנוכה, ובפורים מתגלה הנסים והחסדים שנתגלה בימי מרדכי ואסתר, וכן נתגלה בכל שנה ושנה קדושת מתן תורה, וכן בראש השנה נתגלה

נתעורר אור הנס הזה בחנוכה בסוד הכתוב (שמות יב, ט) ושמרת את החוקה הזאת חמועדה מימים ימימה, שע"י מצוות נר חנוכה יעשה הש"י לנו ניסים ונפלאות ויבטל מאתנו כל הנפילות.

(מגן אברהם) ***

הזכר שעושים לדורות הוא באשר כל שנה כשמיגע הזמן שנעשה בו הנס שוב מתעורר הנס, כמ"ש זכר עשה לנפלאותיו, וע"כ עושין פועל דמיוני למען יחול הנס כמו אז.

(שם משמאל) ***

בימים ההם בזמן הזה, שיהיה כח בימים האלו להתעורר גם בזמן הזה תוקף הנס והישועה.

(תפארת שלמה)

ההארות בריאת העולם, כמבואר בכתבי האר"י ז"ל. ולכן התקינו הברכה שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. (קדושת לוי)

ימי חנוכה בכל שנה הוא חנוכה כל שבתות השנה שהם התחדשות האור ותושבע"פ. וכמו שהיה חנוכה במשכן ובמקדש להתחנך בעבודה כן חנוכה החשמונאים חנוכה לאור תושבע"פ שהיא בכל שבתות השנה שזוכין לאור תושבע"פ. (פרי צדיק)

בחודש כסלו עשה הש"י לנו הנס של חנוכה, וכמו"כ בכל שנה ושנה

כח זה מתעורר מחדש בכל שנה ושנה

זאת חנוכה. י"ל הרמז בקריאת יום אחרון של חנוכה בשם זה, עפ"מ"ש התולדות יעקב יוסף קו' אמאי אין עושין בחנוכה ספיקא דיומא, ע"ש. לכן קבעו שם זה לדיוקא לאפוקי מהאי דעתא, ואמרו זאת חנוכה ותו לא. וי"ל, דאיתא בשה"ק דאור הגנוז כלול בנר חנוכה. וי"ל דזה גופא ה' נס חנוכה, שנמשך אור הגנוז להאיר בנרות המנורה, והתחיל הנס בליל א' שבו נמשך במנורה הכח של האור הגנוז, ונשאר כוחו על כל ח' הימים. וכח זה מתעורר מחדש בכל שנה ושנה.

(כ"ק רבינו הנחל יצחק ז"ע)

ערבי נחר

אמרים ערבים ממאורי החסידות

טעם למה שקורין מעשה יוסף בחנוכה

וינס ויצא החוצה (בראשית לט, יג). בזכות יוסף הצדיק, שהוא יצא מלבוש זה, הגם שהי' מקום לומר שהוא עבירה לשמה, אך הוא מסר נפשו לתכלית, ויצא מבגד זה, וינס ויצא החוצה, לבלתי יבלבל מחשבתו, רק להתלבש באמת כפי רצון ד', לכן בזכותו גם היום הוצרך לקרוע, הגם שישראל עדיין לא היו ראויים, וכו'. והנה כע"ז ממש ה' בנס חנוכה שקורין מעשה יוסף בחנוכה כי מבואר שהמלך יון אטיוכוס בגי' יוסף, כי זלע"ז, ויוסף הוא בחי' צדיק, ויון היפוכו עולה החופף על הברית, והנה הרשעים הללו התפלספו, ורצו להכחיש בריאת העולם, וכו', ולזה נעשה לנו נס בהתגלות בדבר שהוא נגד הטבע רבים ביד מעטים, ונעשה הנס במנורה שמעידה ששכינה שורה בישראל, ונתגלה כבוד מלכותו ית"ש, ולזה מדליקין נמון מעשרה טפחים, וסמוך לרה"ה, להודיע שמלכותו בכל משלה.

(דברי חיים)

כשיעקב בא לארץ כנען וקיים מצות כיבוד אב, ה' לו ישוב הרעת

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית לז, א). י"ל וישב יעקב, מלשון ישוב הדעת, דהנה היה בחו"ל, והי' נחסר ממנו מצות ישוב אב"י וכיבוד אב, ואח"כ כשבא לא"י עדיין לא נתיישב דעתו שהי' חסר ממנו מצות כיבוד אב, עד שבא לארץ מגורי אביו, והוא בארץ כנען, אז נתישבה דעתו, כי נשלם מאויו וחפצו שהי' משתוקק במחשבתו, אימתי אבוא לשמש את אבי בארץ כנען דיקא.

(אגרא דכלה)

ראובן חשש שמא אין תשובתו שלימה ורצויה

הילד איננו ואני אנה אני בא (בראשית לו, ט). ובמד' במעשה בלהה, והוא תמוה, נוכל לפרש עפ"י דברי המדרש וישב ראובן והיכן ה', עסוק בשקו ובתעניתו על החטא במעשה בלהה. ובאמת בכל עיני תשובה שאדם עושה צריך לראות ולדקדק אם לא יצמח ח"ו ע"י תשובתו שום שמץ עבירה

לחוציא יין הקדוש שהתנסך ע"ג המזבח, והיו שורפין אותו בקדושה, אבל לא היו יורדין לשיתין). ותוך כדי ההכנה לחנוכה המזבח מחדש, מצאו בשיטתו את פח השמן הטהור שהיה חתום בחותמו של כהן גדול. [נממילא ג"כ מתורצת קושית התוס' מנין ידעו שלא נטמא הכד בהיסט מחמת שגורו על גויים כובים, מכיון שבאופן הזה שהיה הפח גנוז מתחת למזבח, בוודאי שלא היה שייך לטמאו בהיסט].

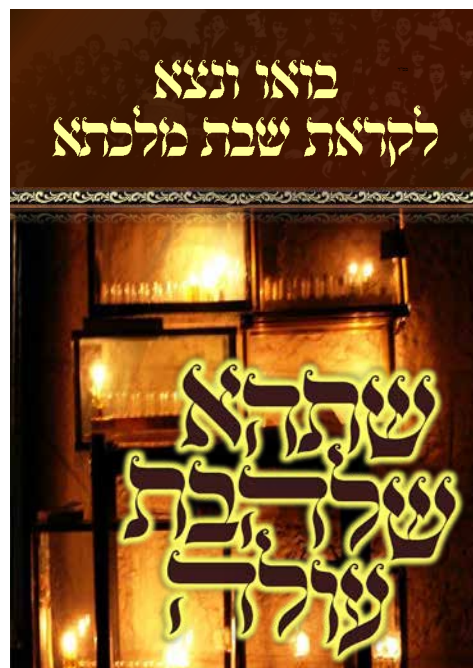
אלא שכאן צריך להבין איך הגיע פח השמן הטהור לחלל השיתין שתחת המזבח.

וקודל"כ נוסף, דמובא בפירוש רבינו סעדיה גאון ז"ע - בערבית, על מגילת אנטיוכוס, (תורגם לפני כמה שנים ללשון ק), שאותו פך שמן טהור היה חתום בחותמו של כהן גדול מתקופת שמואל הנביא. שהיה עוד לפני בנין בית המקדש הראשון כשבע מאות שנה קודם נס חנוכה.

ההכנה לכך עוד מימי יעקב אביו

הנה חידוש גדול כתוב בשפתי כהן עה"ת (מגורי האר"י) ע"פ מה שכתוב בדעת זקנים מבעלי התוס' עה"פ "ויותר יעקב לבדו", אל תקרי "לבדו" אלא "לכדו". שכאשר יעקב אביו קם משנתו וראה את הנס שנעשו כל האבנים לאבן אחת, נתבצר לו כד של שמן כמובא בפרקי דר"א שירד לו שמן מן השמים וממנה יצק על האבן, וחזר הכד והתמלא, וידע יעקב"א שהוא מזומן לברכה. ומכד זה נמשחו המשכן וכל כליו, והמזבח, ואהרן ובניו, וממנו משחו את המלכים ועדיין כולו מלא וקיים. ולכן סיכן יעקב"א עצמו לחזור עבור הכד הזה. ומוסיף הברכת שמואל (תלמיד אביו של הרב הישר הרבי ר' העשיל מקרא, שלמד ביד עם הש"ן) בפ' מקץ שפשוט בעיניו שאותו הפך נתגלה לבני חשמונאי שהיה חתום בחותמו של כ"ג של אהרן הכהן. ובספר צידה לדרך (תלמיד המהרש"ל) אומר בשם רבו המהרש"ל שהקב"ה אמר ליעקב"א "אתה מסרת נפשך על פך קטן בשבילי, גם אני אשלם לבניך בפך קטן לבני חשמונאי, שנעשה הנס בפך קטן".

ולכאורה כל זה רמז בזמ"ר "מעוז צור", "ומנותר קנקנים" מה שכתוב בתורה ויותר יעקב על הפכים קטנים, מזה גופא "נעשה נס לשושנים", נס פך השמן. והשתא מובנים דברי ספר האשכול לתרץ קושית הב"י, שיום אחד עשו זכר לעצם נס מצאית פך השמן, שהיה בזה ניסים ונפלאות מיוחדים. בעצם זה שלא מצאו השמן הטמא והדליקוהו (שפני חיים), וכן הניסים שנעשו בכד הזה ליעקב"א, ואיך שנתגלגל לדוד המלך שעל ידי זה הונס למקום השיתין כהכנה לכך, שבע מאות שנה קודם נס חנוכה.

הלכות חלה

כל עיסה שבלייתה עבה וגלגלה על דעת לטגנה בשמן [כגון סופגניות], או לטגלה במים [כגון קרעפלין], או לאפותו בחמה, יש אומרים, דחייבת בחלה, כיון דמיד כשנעשה עיסה נתחייבה בחלה, ושוב אי אפשר להורידה מחיובה²². ויש אומרים, דפטורה מן החלה, דכיון דתחילת דעתו היתה שלא לעשותו כצורת לחם, א"כ אינה חייבת כלל²³. וכיון דספק דאורייתא היא, ומאידיך ספק ברכות היא, נוהגין להחמיר כב' היעות לחומרא, שמפרישין חלה ללא ברכה²⁴.

אבל אם לוקח חלק אפילו קצת בכדי לאפותו בתווך, וכמו שנוהגין רוב המאפיות היום, שלוקחין מעיסת החלות המתוקות, ומטגנין אותן בשמן ומזה עושין סופגניות, לכו"ע חייבת בחלה²⁵, ולכן בכדי לצאת ידי כל השיטות בזה, יש להחמיר לכתחילה לקחת חתיכת בצק ולאפותו בתווך, כדי להתחייב בהפרשת חלה בברכה²⁶.

שבת

מותר לסחוט סופגניות מהשמן הנבלע בו, ואפילו אם השמן הוא רב כ"כ עד שאפילו סתם בני אדם אינם אוכלים כן, כיון דאינו צריך המשקה שבו, ואינו אלא לתיקון האוכל²⁷. או משום דהוי כמפריד אוכל מאוכל דמותר²⁸.

מותר להניחו בשבת ע"ג המיחם כדי לחממו, ואין בו משום בישול אחר בישול דדבר יבש הוא. ואף שיש בו ריבה, מ"מ הרי עיקרו יבש והלחוחות שבו בטל לגבי רוב יבש, וכבר נתבשרה מקודם²⁹. ויש מחמירים בזה³⁰. ולהלכה יש לחלק בין רב למועט³¹. אבל אין להניחו על הפלטה כיון דאסור להניח על הפלטה עצמה אפילו דבר האפוי כל צרכו:

בשר בחלב

אסור לעשות עיסת לחם גדולה עם חלב בכדי לאפות הימנו לחם חלבי, וכן עיסה בשרית, כיון שאינו ניכר על הלחם אם הוא בשירי או חלבי, ויש לחוש שמא יבוא לאכול עם המין השני, ואם לש או אפה לחם חלבי או בשירי נאסר הפת באכילה אפילו לאכול בפני עצמו³². ויש מחמירים עוד, שיש להגעיל התווך, כיון שנבלע בליעת איסור - ממה שאסור המשך <<<

נערך ע"י הר"ג ר' נפתלי מרדכי ראזענבוים שליט"א

פרטי דינים בסופגניות

עומדים אנו בפרוס ימי החנוכה, ימים קדושים ונעלים עד אין ערוך, [עיין בספרי חסידות שהפליגו בגודל מעלת ימים אלו], ודבר בעתו מה טוב, ובכן יש לנו לעסוק השבוע בהלכות חנוכה. אכן כיון שהלכותיה מרובים הם בהרבה פרטי דינים שונים, ורוב רובו של דיני הדלקת הנרות ידועים הם, ובכן הבה נעסוק בענין אחד שהלכותיו אינן ידועים כ"כ ממכה אופנים, והוא ענין הסופגניות [פאנטשקעס] שנוהגין ישראל לאוכלו בימי החנוכה, כדי לדעת האסור והמותר מקורו ושרשו מהן והמסתעף בהלכות אלו, בס"ד:

מקור המנהג

מנהג ישראל קדושים לאכול מאכלים המטוגנים בשמן, כגון סופגניות [פאנטשקעס], וכמה טעמים נאמרו בזה. א) דכיון שהנס נעשה בשמן, לכן נוהגים להרבות במאכלים הנעשים בשמן. ב) רמז לתיקון הפרצות שעשו היונים בהיכל¹. ג) שרצו לתקן מאכל שאוכלים ברבים עם הרבה שמן, כדי שיהא נדבק השמן בידים, ועי"ז יהיה פרסומי ניסא ברבים². ד) להודות על נס שטימאו היוונים את המזבח, וכיון שבברכת המזון אין מזכירים ענין המזבח, לכן תיקנו מאכל מיוחד שברכתו מזוונת בכדי לומר בו, ועל מזבחך³. ה) כיון שרצו היוונים להשכיחם תורתך, ושמן הוא סגולה לזיכרון, לכן עושין זכר לנס זה⁴. ו) לרמז שבחנוכה אפשר להשלים כל החסרונות והפגמים, כי טל תורה מתי⁵ [ע"ש שבאידיש קוראים אותו לאטקעס - טלאי הוא בל"א 'לאטעס'], כי כל דבר יש לו שורש למטה⁶. ואין להקל בשום מנהג יש, אפילו במנהג קל, ואותם המנהגים אין לנו לבזותם ומי שהנהיגם ריזו ומשתדל הוא כי הם מעיקרים נעשים ולא יבזו במנהג האומה⁷.

ונפק"מ יש בין הטעמים, כי לטעם זכר לחנוכה המזבח, יש לאוכלו שלא בתוך הסעודה דוקא, דאל"כ אינו מברך ברכת על המחיה, ומה הועילו חכמים בתקנתם. אבל לשאר הטעמים, אפשר לקיים מנהג זה אפילו בתוך הסעודה:

ולכל הטעמים הנזכרים, נוהגין בחנוכה לאכול סופגניות, והיינו דאין אופין העיסה רק מטגנים אותה בשמן דייקא⁸, וטעמם כצפחית בדבש, וכל מעשיך יהיו לשם שמים⁹.

ברכה

אם אפאו בתנור [כמו שיש היום הרבה אנשים שאופים אותו בתנור מחמת בריאות הגוף], לכו"ע ברכתו המוציא. אבל אם טיגנו בשמן, יש אומרים, כיון דמתחילתו עיסה אע"ג שטיגנו אח"כ בשמן, מ"מ מברכין עליהן המוציא¹⁰. ויש אומרים, שמברכים בורא מיני מזונות, כדין פת הבאה בכיסנין¹¹, ואפילו אם אין בו שמן הרבה כ"כ שמורגש בו טעם השמן¹², ואפילו קובע סעודה עליה¹³. וכן נקטינן להלכה. אמנם ירא שמים יחמיר על עצמו שלא לאכול בקביעות סעודה, אלא באמצע הסעודה¹⁴. וכמו"כ יראה לכתחילה לחותכם לפרוסות פחות מזכית¹⁵.

ואם רוצה לאכול בתוך הסעודה, אזי אם אוכלו מחמת רעב ורוצה לאכול מבשרה ולשבוע מטובה, אינו מברך עליה. אבל אם רוצה לאכול רק משום קינוח סעודה, יש אומרים, שצריך לברך עליה בורא מיני מזונות¹⁶. ויש אומרים, דאין מברכין עליה כלל¹⁷, ובפרט בימי חנוכה¹⁸. וטוב שיכוון בברכת המוציא לפוטרו:

אבקת סוכר שנותנים על גביו לגוון ולטעם, טפלה היא להסופגניה ואין מברכין עליה כלל. אבל אם בשעה שבירך לא היה לו אבקת סוכר, ואח"כ הגיעה לידו, וכדי לצאת ידי חובת 'שמה קצת' בחנוכה רוצה הוא לפזר על גביו, אזי אם האבקה ניכרת ע"ג, צריך לברך עליה כיון שלא היתה כוונתו לפוטרו. אבל אם נבלעה בתוכו ואינו ניכרת כ"כ, יש אומרים, דאינו מברך כלל¹⁹. ויש אומרים, דיברך שהכל על דבר אחר ויכוון לפוטרו²⁰:

א. רבינו מיימון אבי הרמב"ם [בפירוש התפלות] (קובץ 'שרי' ופליט' ירושלים תש"ה), ספרו של צדיקים בשם הר"ק ר' ירחמיאל משה מקאזניץ זצ"ל. יש שהמליצו ע"ז שהגימטריא של 'סופגניות בשמן' עולה במנין 'נס פך השמן לבני אהרן', חושבנא דדין כחושבנא דדין:

ב. המגיד משערנאביל זצ"ל (כתבי שטרענרבייל), ומנהגו היה לאכול מקמח של קאשע [גריסי פנינה] והיו קוראים אותו 'רעטשענע קאשע', ע"ש 'רצינו כשל' (פוסט לשבת החדשה).

ג. הר"ק ר' ירחמיאל משה מקאזניץ זצ"ל (ספרו של צדיקים, הנהגות אות כח):

ד. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה ח"ב פרק י"ז הערה 20).

ה. עין אברהם (עמוד רחם). ומדי דברי יש לציין מה שכתב הבן איש חי בספרו ידי חיים, וז"ל, מצוה (להדליק נרות חנוכה) בשמן זית, כי אמרו ר"ל אכילת זיתים גורמת שכחה, אך השמן עושה זכירה, ועשו סימן לזה "אב משכח בן מפקח".

והיונים רצו לשכחם מן התורה כמ"ש בהודאה, כשעמדה מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, אך ישראל גברו ולא שלטה בהם השכחה שהיא קשורה ביות אלא שלטה בהם הזכירה שהיא קשורה בשמן זית לכן מדליקין בשמן זית, עכ"ל:

ז. שארית ישראל (מאמרים חדשים סוף הספר), קובץ בית אהרן וישראל בשם ר' יוחנן מלוצק קארלין זצ"ל (שנה טו גליון צב עמוד קט):

ח. רבינו מיימון אבי הרמב"ם וז"ל, "אין להקל בשום מנהג אפילו מנהג קל, ויתחייב כל נכון לו עשות משנתה ושחמה ומאכל לפרסם הנס (של חנוכה) שעשה השם יתברך עמנו באותם הימים. ופשיה המנהג לעשות סופגנין בערבי אלספינג, והם הצפחיות בדבש ובתרגום האיסקריטיין, והוא מנהג הקדמונים משום שהם קלויים בשמן זכר לברכתו וכו', כתב רבנו נסים במגילת סתרים, כי כל מנהגי האומה באלו המנהגות כמו זה [סופגנין], והראש [ראש כבש או ראש דג] בראש השנה, החלב בפורים ובמוצאי פסח, והפולים ביום השענא רבה, ואותם המנהגות אין לנו לבזותם, ומי שהנהיגם ריזו ומשתדל הוא כי הם מעיקרים נעשים ולא יבזו במנהג האומה, וכבר אמר הנביא ע"ה ואל תיטוש תורת אמן, דת אומתו אל תעזוב, ובקבלות הגאונים ראשי ישיבות נזכרו מנהגים כמו אלה

מברכין על עדשים שבגמרו הסעודה בש"ק, כתב ע"ז 'עין אצילנו הם דברים הבאים מחמת הסעודה בפרט בש"ק אצילנו בקביעות מאכל עדשים בתוך הסעודה, ובדברי יצום שמסופק שאז במקומו לא נהגו כן'. ועפ"י דבריו הבינו, שכאשר יש קביעות בזמן מסויים לאכול מאכל מסויים, אין מברכין עליו, וממילא סופגניות בחנוכה במקומות שיש קביעות להביאם אין לברך עליהם.

ולכאורה דאין כן כוונת האמרי אמת, וחידוש כזה היה צריך להיות כתוב בפוסקים להדיא, דהלא לדבריו נמצא דכל דין קינוח המזכיר בכל הפוסקים דמברכין עליו, הוי דוקא כשאין רגילות להביא, אלא איתרמי באקראי שהביאורה, אבל בגוונא דרגילין להביא אין מברכין עליו. וכו'. אשר ע"כ נראה דכוונת האמרי אמת היא כפשוטו, דעדשים באים אצלם מחמת הסעודה, היינו למזון, כפי שמורה הלשון באים מחמת הסעודה, והנה בפירות שרגילין לבוא לקינוח, אזי אף כשמביאים למזון נתלקו הפוסקים דינים עיין סי' קעז ס"ג, אבל אם הרגילות לאכול למזון כו"כ ס"ל דאין מברכין עליהם. וע"כ קאמר האמרי אמת שמאכל זה הרגילות אצלם לאכול בש"ק בתוך הסעודה, וכוונתו דהרגילות לאכול למזון ולכן אין מברכין עליו, ועפ"י דברי האמרי אמת מבוארים היטב ואין

מברכין על עדשים שבגמרו הסעודה בש"ק, כתב ע"ז 'עין אצילנו הם דברים הבאים מחמת הסעודה בפרט בש"ק אצילנו בקביעות מאכל עדשים בתוך הסעודה, ובדברי יצום שמסופק שאז במקומו לא נהגו כן'. ועפ"י דבריו הבינו, שכאשר יש קביעות בזמן מסויים לאכול מאכל מסויים, אין מברכין עליו, וממילא סופגניות בחנוכה במקומות שיש קביעות להביאם אין לברך עליהם.

ולכאורה דאין כן כוונת האמרי אמת, וחידוש כזה היה צריך להיות כתוב בפוסקים להדיא, דהלא לדבריו נמצא דכל דין קינוח המזכיר בכל הפוסקים דמברכין עליו, הוי דוקא כשאין רגילות להביא, אלא איתרמי באקראי שהביאורה, אבל בגוונא דרגילין להביא אין מברכין עליו. וכו'. אשר ע"כ נראה דכוונת האמרי אמת היא כפשוטו, דעדשים באים אצלם מחמת הסעודה, היינו למזון, כפי שמורה הלשון באים מחמת הסעודה, והנה בפירות שרגילין לבוא לקינוח, אזי אף כשמביאים למזון נתלקו הפוסקים דינים עיין סי' קעז ס"ג, אבל אם הרגילות לאכול למזון כו"כ ס"ל דאין מברכין עליהם. וע"כ קאמר האמרי אמת שמאכל זה הרגילות אצלם לאכול בש"ק בתוך הסעודה, וכוונתו דהרגילות לאכול למזון ולכן אין מברכין עליו, ועפ"י דברי האמרי אמת מבוארים היטב ואין

מברכין על עדשים שבגמרו הסעודה בש"ק, כתב ע"ז 'עין אצילנו הם דברים הבאים מחמת הסעודה בפרט בש"ק אצילנו בקביעות מאכל עדשים בתוך הסעודה, ובדברי יצום שמסופק שאז במקומו לא נהגו כן'. ועפ"י דבריו הבינו, שכאשר יש קביעות בזמן מסויים לאכול מאכל מסויים, אין מברכין עליו, וממילא סופגניות בחנוכה במקומות שיש קביעות להביאם אין לברך עליהם.

ולכאורה דאין כן כוונת האמרי אמת, וחידוש כזה היה צריך להיות כתוב בפוסקים להדיא, דהלא לדבריו נמצא דכל דין קינוח המזכיר בכל הפוסקים דמברכין עליו, הוי דוקא כשאין רגילות להביא, אלא איתרמי באקראי שהביאורה, אבל בגוונא דרגילין להביא אין מברכין עליו. וכו'. אשר ע"כ נראה דכוונת האמרי אמת היא כפשוטו, דעדשים באים אצלם מחמת הסעודה, היינו למזון, כפי שמורה הלשון באים מחמת הסעודה, והנה בפירות שרגילין לבוא לקינוח, אזי אף כשמביאים למזון נתלקו הפוסקים דינים עיין סי' קעז ס"ג, אבל אם הרגילות לאכול למזון כו"כ ס"ל דאין מברכין עליהם. וע"כ קאמר האמרי אמת שמאכל זה הרגילות אצלם לאכול בש"ק בתוך הסעודה, וכוונתו דהרגילות לאכול למזון ולכן אין מברכין עליו, ועפ"י דברי האמרי אמת מבוארים היטב ואין

מברכין על עדשים שבגמרו הסעודה בש"ק, כתב ע"ז 'עין אצילנו הם דברים הבאים מחמת הסעודה בפרט בש"ק אצילנו בקביעות מאכל עדשים בתוך הסעודה, ובדברי יצום שמסופק שאז במקומו לא נהגו כן'. ועפ"י דבריו הבינו, שכאשר יש קביעות בזמן מסויים לאכול מאכל מסויים, אין מברכין עליו, וממילא סופגניות בחנוכה במקומות שיש קביעות להביאם אין לברך עליהם.

ולכאורה דאין כן כוונת האמרי אמת, וחידוש כזה היה צריך להיות כתוב בפוסקים להדיא, דהלא לדבריו נמצא דכל דין קינוח המזכיר בכל הפוסקים דמברכין עליו, הוי דוקא כשאין רגילות להביא, אלא איתרמי באקראי שהביאורה, אבל בגוונא דרגילין להביא אין מברכין עליו. וכו'. אשר ע"כ נראה דכוונת האמרי אמת היא כפשוטו, דעדשים באים אצלם מחמת הסעודה, היינו למזון, כפי שמורה הלשון באים מחמת הסעודה, והנה בפירות שרגילין לבוא לקינוח, אזי אף כשמביאים למזון נתלקו הפוסקים דינים עיין סי' קעז ס"ג, אבל אם הרגילות לאכול למזון כו"כ ס"ל דאין מברכין עליהם. וע"כ קאמר האמרי אמת שמאכל זה הרגילות אצלם לאכול בש"ק בתוך הסעודה, וכוונתו דהרגילות לאכול למזון ולכן אין מברכין עליו, ועפ"י דברי האמרי אמת מבוארים היטב ואין

מברכין על עדשים שבגמרו הסעודה בש"ק, כתב ע"ז 'עין אצילנו הם דברים הבאים מחמת הסעודה בפרט בש"ק אצילנו בקביעות מאכל עדשים בתוך הסעודה, ובדברי יצום שמסופק שאז במקומו לא נהגו כן'. ועפ"י דבריו הבינו, שכאשר יש קביעות בזמן מסויים לאכול מאכל מסויים, אין מברכין עליו, וממילא סופגניות בחנוכה במקומות שיש קביעות להביאם אין לברך עליהם.

ולכאורה דאין כן כוונת האמרי אמת, וחידוש כזה היה צריך להיות כתוב בפוסקים להדיא, דהלא לדבריו נמצא דכל דין קינוח המזכיר בכל הפוסקים דמברכין עליו, הוי דוקא כשאין רגילות להביא, אלא איתרמי באקראי שהביאורה, אבל בגוונא דרגילין להביא אין מברכין עליו. וכו'. אשר ע"כ נראה דכוונת האמרי אמת היא כפשוטו, דעדשים באים אצלם מחמת הסעודה, היינו למזון, כפי שמורה הלשון באים מחמת הסעודה, והנה בפירות שרגילין לבוא לקינוח, אזי אף כשמביאים למזון נתלקו הפוסקים דינים עיין סי' קעז ס"ג, אבל אם הרגילות לאכול למזון כו"כ ס"ל דאין מברכין עליהם. וע"כ קאמר האמרי אמת שמאכל זה הרגילות אצלם לאכול בש"ק בתוך הסעודה, וכוונתו דהרגילות לאכול למזון ולכן אין מברכין עליו, ועפ"י דברי האמרי אמת מבוארים היטב ואין

הגאון הגדול ר' אברהם צבי הכהן שליט"א

"המהדרין נר לכל אחד ואחד"

אפשר להוסיף הידור כשסילק ידו מן המצוה, אין לזה שום שייכות למצות מהדרין דנר חנוכה, שהיא מעשה מצוה חדש שתקנו חכמים למהדרין.

אמנם אפילו אם נימא שגם עיקר התקנה היתה על כאו"א, אלא שבעה"ב מדליק בשליחות כולם, עדיין יש לצדד בגדר מצות "מהדרין", שההידור הוא שלא לצאת במצות ההדלקה של בעה"ב, אלא שכאו"א יצא המצוה בנר שלו, ולא כמו שעולה מדברי הגרי"ז, שעיקר המצוה יוצאים שפיר בהדלקת בעה"ב, אלא שההידור הוא להוסיף מעשה הדלקה נוסף על עיקר המצוה המתקיימת ע"י בעה"ב.

ומצינו שכן העלו האחרונים. דקיי"ל בגמ' שבת כ"ב ע"א ונפסק בש"ע סי' תרע"ו סעי' א', דמדליקים מנר לנר. אמנם הרמ"א שם פסק - "נהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד, והשאר אינו למצוה כ"כ, ולכן אין להדליק זה מזה". מפרש המג"א (שם ס"ק א): "דעיקר מצותו כו' - כלומר דבנר אחד סגי לכל בני הבית". מדברי המג"א עולה לכאורה, שבני הבית המדליקים, אינם מקיימים בהדלקתם עיקר מצוה, ומש"ה אסור להם להדליק נר מנרו של בעה"ב, שמקיים בהדלקתו את עיקר המצוה.

אבל בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' י"ג כתב: "אין להביא ראיה דשייך לברך על ההידור, דאנן מברכין כל ב"ב, אף דמדיא נר איש וביתו ואינן בכלל המהדרים, זה אינו, דשאני בתם כיון דרצונו להיות מהמהדרים, כוונתו שלא לצאת בשל זה המדליק, וממילא מחויב מדינא, וכמ"ש המג"א (סי' תרע"ו ס"ק ט), ומה"ט קשה לי במ"ש הרמ"א (סי' תרע"ז) - ונהגו בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, ובמג"א שם דבנר אחד סגי לכל בני בית, והא מ"מ כיון דאין רצונו לצאת בהדלקתו של זה, המה מחוייבים מדינא בהדלקה, והווי נר חנוכה ממש וצע"ג".

ובפמ"ג שם פירש כן גם בכונת המג"א: "אף כשיש רבים בני הבית וסמוכים על שלחן אחד, די בנר אחד לכולן, אף שמברכין כל אחד לעצמן, היינו שמכוונין שלא לצאת אחד בחבירו, מכל מקום אין מדינא כל כך מצוה, הלכך... אב וכן וכדומה אין להדליק זה מזה. אבל שני בעל בתים בבית אחד, מדינא מדליקין זה מזה". והוכרח הפמ"ג לפרש כן, לפי מה שנקט במש"ז סי' תרע"א ס"ק א' וא"א סי' תרע"ו ס"ק א', שלא שייך לברך על הידור, דאין יאמר וצינונו, כיון דאינו אלא הידור.

מעתה אין מקום למה שביאר הגרי"ז, שהרמב"ם והרמ"א נחלקו אם שייך להוסיף הידור על מעשה מצוה, שהרי למשנ"ת, לדעת הרמ"א מעשה ההדלקה דכאו"א מבני הבית אינו כולל הידור, אלא מעיקר הדין, אחר שאינו רוצה לצאת בנרו של בעה"ב.

על כן נראה לבאר את מחלוקת הרמב"ם עם הרמ"א בגדר מצות מהדרין באופן אחר. דהרמב"ם אזיל לשיטתו בגדר מצות נר איש וביתו, והיא מצוה המוטלת על הבית, כמו מצות מזוזה, וכמו שדקדקנו לעיל מלשונו - "מצוה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד". דלפ"ז מעיקר הדין אין בני הבית חייבים כלל במצות נ"ח כשמדליק בעה"ב, אלא דע"י הדלקת בעה"ב, ממילא נפטרים מחיובם, ושפיר יש מקום לפרש, דמצות מהדרין היא, שידליק בעל הבית נר נוסף גם עבור אנשי ביתו, כפשוטו לשון הברייתא - נר לכל אחד ואחד, דנתוסף בזה ענין והידור חדש, שתתקיים המצוה לא רק ע"י בעל הבית, אלא ע"י כאו"א מבני הבית, ע"י שידליק בעה"ב נר גם עבורו. אבל הרמ"א אזיל בשיטת רש"י, דגם מעיקר הדין חייב כאו"א, אלא שיוצא בתורת שליחות ע"י הדלקתו של בעה"ב, כמו שכתב - "איש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד". וא"כ קשה מאד בסברא לפרש, שההידור הוא שידליק בעה"ב נר עבור כאו"א, דבמה נתעלה בזה מעשה המצוה. הרי גם מעיקר הדין מדליק בעה"ב בשליחות כאו"א מבני ביתו, ולא נתוסף בפרסום הנס ע"י שמדליק נר נוסף עבור כאו"א, כיון שמניח את כל הנרות במקום אחד. ומש"ה הוכרח הרמ"א לפרש, שההידור הוא שיקיים כאו"א את המצוה בגופו, ולא ע"י שליחות של בעה"ב.

שבת כ"א ע"ב: תנו רבנן, מצות חנוכה, נר איש וביתו. והמהדרין, נר לכל אחד ואחד. רש"י מפרש: "והמהדרין אחר המצות עושין נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית". משמע מלשונו, שמנהג המהדרין הוא, שבעל הבית מדליק נרות עבור כאו"א מבני ביתו.

יותר מפורש כן ברמב"ם (הל' מגילה וחנוכה פ"ד ה"א וה"ב): "כמה נרות הוא מדליק בחנוכה, מצוה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד, והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים... כיצד, הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון מדליק עשרה נרות, ובליל שני עשרים ובליל שלישי שלשים, עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונים נרות".

אמנם הרמ"א (סי' תרע"א סעי' ב) כתב: "נ"א דכל אחד מבני הבית ידליק, וכן המנהג פשוט". והיינו כמנהגנו, דכל אחד מבני הבית מדליק לעצמו.

בהסבר מחלוקת רש"י והרמב"ם עם המנהג המובא ברמ"א בגדר מצות מהדרין, כתב הגרי"ז (בר"ז הלוי על הרמב"ם שם), דהרמב"ם אזיל לשיטתו בהל' מילה פ"ב ה"ד, דאינו חוזר אפילו בחול על ציצין שאינן מעכבין, ומבאר הבית הלוי, שסובר שאחר שסילק ידיו ממצוה, אינו יכול להוסיף לה הידורים. וממילא לפ"ז א"א לומר שכאו"א מבני הבית יוסיף הידור, שהרי בעה"ב סילק כבר ידו מעיקר המצוה, ושבו א"א להוסיף בה הידורים. ועל כן הוכרח הרמב"ם לפרש, שבעה"ב עצמו בעודו עוסק במצות ההדלקה, מוסיף גם נרות עבור בני ביתו. אבל הרמ"א אזיל ג"כ לשיטתו בהל' מילה יו"ד סי' רס"ד סעי' ה', שחוזר בחול על ציצין שאינן מעכבין, ומוכח שסובר שאפשר להוסיף הידור, אפילו אם כבר סילק ידו ממעשה המצוה, ועל כן לשיטתו שפיר פסק שכאו"א מבני הבית יכול להדליק בעצמו, עכ"ל הגרי"ז.

ולכאורה תליא בשני הצדדים שכתב השפת אמת (שבת כ"א ע"ב) בגדר מצות "איש וביתו": "יש לעיין, אי המצוה נר אחד בבית, כמו מזוזה וכמו נר שבת, דכל שהדליק לשם שבת, אף שהדליק מי שיהיה די, ולפ"ז אפשר דגם שני בעלי בתים הדרים בבית אחד, די להם בנר אחד, והא דאושפזא משתתף בפרטי, יש לומר שהוא כדי לעשות המצוה בממונו, אבל מדינא יוצא. או נימא דהמצוה על כל אדם, אלא דבעל הבית מוציא כל בני ביתו".

דבשלמא אם נאמר, שגם עיקר התקנה היתה על גופו של כאו"א, אלא שבעה"ב מדליק בשליחות כולם, שפיר יש מקום לצדד, דהמהדרים יוצאים את עיקר המצוה במעשה המצוה דבעה"ב, כיון שגם לפי עיקר התקנה, הרי הם שייכים בהדלקת בעה"ב, שמדליק בשליחותם, ומעשה ההדלקה שלהם, אינו אלא תוספת הידור לעיקר המצוה, לעשות גם בגופם מעשה הדלקה. אבל אם נאמר שעיקר המצוה תקנו על הבית, כמו מצות מזוזה, ומעיקר הדין כשמדליק בעה"ב, אין כלל חובת הדלקה על בני הבית, אלא דממילא נתקיימה כבר המצוה בביתם, הרי ההידור הוא ענין חדש לגמרי. דעיקר המצוה היא שיהיה נר דולק בבית, וההידור הוא שכל גברא ידליק, ואם כן אין כלל מקום לומר, שמעשה ההדלקה שלהם הוא תוספת מצוה במצות "נר איש וביתו", אלא תקנה נוספת, המוטלת על הגברא, שרוצה לנהוג כמנהג המהדרין. מעתה אף אי נימא כשיטת הרמב"ם, שאי

חז"ל לאפותי¹. ולהלכה יש להקל בזה, כיון דלא מוזכר חומרא זו בפוסקים. ומ"מ מותר למוכרו לעכו"ם, דאינו אסור בהנאה כשאר בשר בחלב, כיון דלא נאסר אלא משום חומרא².

אבל אם עושה עיסה קטנה מותר. ויש אומרים, דהיינו כדי סעודה אחת³. ויש אומרים, כדי סעודת יום אחד⁴.

וכן אם עושה היכר בפת, כגון שמשנה צורתו, מותר⁵. והיינו דוקא אם עושה קודם האפייה, אבל אם אפאו באיסור בלי שינוי אסור לאכלו, כיון שנאפה באיסור⁶.

אמנם הא דמהני שינוי בפת, היינו דוקא לבני ביתו, אבל למכור בשוק לא מהני, כיון דלאו כולם יודעים את הסימנים שלו ואין לסמוך שבעל החנות יודיע לכל הקונים כי לפעמים שוכח להודיע להם⁷. אמנם יש מביאים דבעיירות הגדולות נהגו בכל תפוצות ישראל לאפות פת חלבי בשינוי, ומוכרים גם לאורחים באופן שהוא מפורסם שהוא פת חלבי⁸.

לפי הנ"ל יש לזהר שלא לעשות עיסה גדולה בכדי לטגן או לאפות למשך כל ימי החנוכה, אלא כדי יום אחד, ולא יותר, ואם עשה כל הסופגניות אסורין באכילה אפילו בדיעבד, ואין עצה ואין תבונה נגד ה'. וכ"כ הנהיגו גדולי זמנינו שיש לעשות במאפיות צורתן שונה משאר הסופגניות בכדי שלא ליכנס לחשש איסור זו ח"ו:

- ג. הרה"ג ר' מנחם מענדיל לובין שליט"א:
- לד. פרי תואר (ס"ק א), דרכי תשובה (ס"ק לב):
- לה. שו"ע (שם):
- לו. רמ"א (שם):
- לז. שו"ע (שם):
- לח. חוות דעת (ס"ק ט), פרי מגדים (ס"ק א):
- לט. פתחי תשובה (ס"ק ב):
- מ. יד יהודה הקצר (ס"ק ז).
- והנה בזה יש מחלוקת בין ועד הכשרות של העדה

הודעה חשובה

במשך ימי החנוכה יפורסמו בבית המדרש ובקו 'מערכת זוטשקא' הודעות נחוצות לקראת השבת ההיסטורית הבעל"ט בסייעתא דשמיא

נא עקבו אחר ההודעות המארגנים

בבחורים החשובים בני העליה מארץ דרוסבנא

את הטובה - סיבוק מקיף תל ציון יצחק

"אר מול פני המנורה"

קדושת וסגולת אמירת מזמור למנצח בניגונת בצורת המנורה

מנהג ישראל קדושים מקדמת דנא, לומר בעת הדלקת נרות חנוכה מזמור ס"ז למנצח בניגונת וגו'. ודבר זה כבר מובא מהקדמונים. ונבא בזה קצת ללקט באמרים בענין נשגב זה, וכן בענין מה שנהוג אצל הרבה חסידים ואנשי מעשה לאומרו מתוך הכתב בצורת מנורה.

לאומרו בעת הדלקת נרות חנוכה, שהרי מזמור זה מרומז בכל פרטי גוף המנורה.

והנה ידוע דמה שכתב הזכר דוד בשם האר"י ז"ל (הובא לעיל), שהיתה מגינה המנורה מפני הפורענות. ומובא בדברי הרה"ק הבני יששכר בספרו **אגרא דפרקא** (אות ק"א) וזה לשון קדשו, "מקובל בידינו שעל מגינו של דוד היה מצויר צורת המנורה¹ (ענין בס' תורת העולה למו"ק הרמ"א זצ"ל שכתב ג"ס) ונ"ל דהנה סוד המנורה הוא סוד דזעיר רחל, וז' נרותיה הם בנין גופה מהג' המתפשטים בה' קצוותיה מחסד עד הוד, ונכללים ביסודה, ואח"כ במלכות כידוע מכתבי מרן, וז' ש דוד כי אתה תאיר נרי וכו' כי כך ארוץ גדוד וכו', (היינו שבזכות המנורה והנרות ניצח את אויביו). ומעתה תתבונן כשגברה יד בית חשמונאי נעשה נס במנורה, והושם זכרון לדורות להגביר הגבורות על אויביו, והדלקה עושה מצוה שהאיר אורותינו, כי אורות הם החסדים אשר יאירו לנו, ודי בזה הערה למבין. ותתבונן מעתה אשר מקובל בידינו לומר מזמור ס"ז אלוקים יחננו וכו' בכל גוים ישועתך וכו' בצורת המנורה דווקא" עכ"ל² ק.

מדבריו למדנו שבזכות המנורה ניצחו את אויביו וגברה יד בית חשמונאי ולכן כשאומרים המזמור שכתב שם בכל גוים ישועתך אומרים בצורת המנורה לרמז ענין זה.

עוד טעם לאומרו בעת הדלקת נרות חנוכה

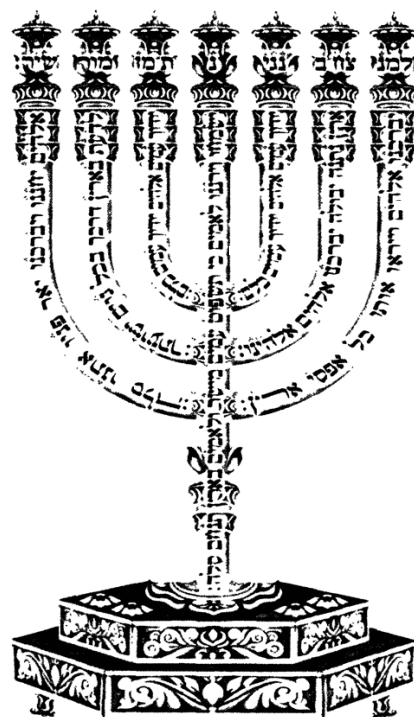
ובטעם להגיד המזמור הזה בעת הדלקת נר חנוכה מצאנו עוד טעם, משום שכתוב בזה הפסוק **יאר פניו אתנו סלה שמרמז על אור המנורה.**

שהיתה מגנה המנורה מפני הפורענות. ואולי מפני זה כתב הר"ב אמתחת בנימין ז"ל "שמירה לכל השנה כתב האר"י ז"ל וכו', וסגולה ג"כ בכל פעם שידליק בכל לילה שיאמר אח"כ למנצח בניגונת וגו' אלוקים יחננו וגו' ושיר של פגעים ג"פ, והאומרו ז' פעמים (מסופקני אם כוננו רק על יושב בסתר או ג"כ על למנצח בניגונת) בכל לילה, מובטח לו שינצל מכל מיני ליסטים ואויבים ומקטרגים בזה השנה", ע"כ.

מזמור המנורה

והנה אלו הקדמונים מתייחסים לאמירת המזמור בכלל, רק מדמים זאת לסגולת המנורה שהיתה מגנה מן הפורענות. וכן באבודרהם³ מדמה ענין מזמור זה למנורה, מפני שיש בו מ"ט תבות חוץ מן הפסוק הראשון, שהוא פתיחת המזמור (בנימי הספירה מכוונים בכל יום לתבה אחת), ועוד יש בו שבעה פסוקים חוץ מן הפסוק הראשון, "ובמקצת מקומות אומרים אותו בכל יום, שנקרא מזמור המנורה והקורא אותו בכל יום נחשב לו כאילו מדליק המנורה הטהורה בבית המקדש, וכאילו מקבל פני שכינה. כי תמצא בו ז' פסוקים כנגד שבעה קני המנורה, וגם יש בו מ"ט תבות כנגד מנין הגביעים והכפתורים והפרחים והנרות שבשבעה קני המנורה שעולין למנין מ"ט. כיצד גביעים כ"ב (7+10x3), פרחים ט' (7+1+1), כפתורים י"א (7+4), נרות שבעה, סך הכל מ"ט. ופסוק ראשון יש בו ד' תבות מלקחיה ומחתותיה, מלקחיה תרי ומחתותיה תרי". עכ"ל⁴ ק. ראינו מדבריו הקדושים שמדמה ענין המזמור למנורה, מ"מ לא כתב ענין כתיבתה בצורת מנורה.

והנה מדברי האבודרהם נראה שמקורו טהור הוא

המנהג לאומרו בעת הדלקת נרות חנוכה

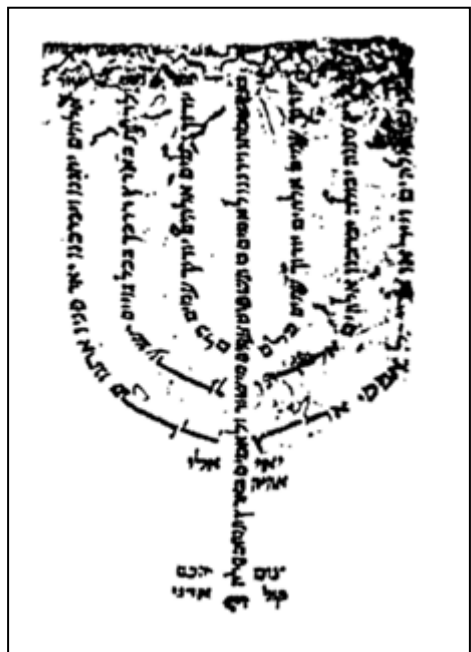
ביסוד ושוורש העבודה וכן בסידור הר"י עמדין⁵ כתבו, דנוהגים לומר מזמור זה בעת הדלקת נרות חנוכה. וכתב בספר זכר דוד⁶ "מצות חנוכה יכולה היא שתגן כמו

א. שער נקנור נר ו'
ב. מאמר ב פרק צא דרפ"ט ע"א
ג. דף ח ע"א
ד. סוף תפלת שחיתה
ה. מדבריו לא מפורש שהיה כתוב המזמור בצורת מנורה על מגינו של דוד כמו שמפורש בספרים אחרים
ו. משמרת שלום קדינוב

עוד כתב בספר בן איש חי "טוב לומר מזמור אלקים יחנונו ויברכנו. בצורת המנורה. ובציור ההשכלה בלבד סגן, אם אין ציור מונח לפניו".

עוד נראה מדבריו שיש ענין שכתוב על טס של זהב כמו שהראה לדוד המע"ה. וכן נהג רבינו הנזר דוד זע"א, אחר שנתנו לו במתנה "למנצח" חרות על טס של זהב בצורת המנורה, היה אומרו מתוך טס זה בעת הדלקת נרות חנוכה.

ציור צורת המנורה שצייר החיד"א זצ"ל משמאל לימין. מעניין לראות שכתב את כל בפסוק האמצעי בגוף המנורה דייקא ולא על הירך (כפי שמקובל היום), ויש מהמקובלים שכתבו שבדוקא הוא

צילום המנורה כפי שמובא בספר עתיק יומין בשם "אגודת איזוב" [חיבור של לפני כשש מאות שנה] מימין לשמאל

לאומרו בצורת מנורה

המקור הראשון שמצאנו לכתוב למנצח בצורת מנורה מהג"ר אלעזר רוקח בעל הרוקח, (שחיבר חיבור מיוחד על עניני המזמור הזה בשם יראת א-ל, החיבור הזה היה בכת"י, והעתיקו המהרש"ל בשם "מנורת זהב טהור", והמדפיסים טעו והדפיסוהו בשמו של המהרש"ל).

ועתיק מתחילת דבריו הק' "המזמור וכל זה עם המנורה, רומז לעניינים גדולים, ויש בו סגולות רבות, והיה דוד המלך עליו השלום נושא זה המזמור כתוב ומצוייר במגיניו בצורת מנורה, כשהיה יוצא למלחמה והיה נוצח אותם ונופלים לפניו אויביו.

ואמרו חכמינו בעלי הקבלה, 'כל מי שיראה זה המזמור בכל יום מצוייר כצורת מנורה, ימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ואם הוא מצוייר על ארון הקודש, יגן בעד גזירה רעה לקהלו'.

ואמרו חכמים בעלי הקבלה, שהקדוש ברוך הוא הראה לדוד עליו השלום ברוח הקודש, זה המזמור כתוב באותיות של זהב מופז, עשוי בצורת מנורה. וכן הראה אותו למשה עליו השלום, דכתיב, (במדבר ת.ו) כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה.

ואמרו חכמינו ז"ל, כל מי שמתפלל אותו, זה המזמור כמנורה בכל יום, בהנץ החמה, לא יקרה לו שום גזירה רעה, ויהיה חשוב לפני בורא עולם יתברך הבה, כאילו הוא מדליק נרות בבית המקדש, ויהיה מובטח שהוא בן עולם הבא.

וכל האומר אותו אחר ברכת כהנים בבוקר, בשבעה שבועות של ימי הספירה, לא יקרה לו שום נזק בכל השנה כולה, ויהיה מצליח במעשיו. וזוה המזמור תמצא שבעה עיניים, נגד שבעה הקנים שיש במנורה. והם: חנינה, ברכה, אור, ישועה, הודאה, שמחה, רננה. שכל אילו העיניים עתידים להיות לישראל, וכמו כן כל הקורא אותם בכונה שיכוון בו. וכל האומר אותו שבעה פעמים בדרך, ויכוין כי ילך לשלום ולהצלחה. ע"כ לשונו הקדוש.

מדבריו למדנו שבמגיניו של דוד המע"ה ה' כתוב למנצח בצורת המנורה וכן מה שהראה הקב"ה למשה צורת המנורה ג"כ ה' באופן הזה ומי יעמוד בסוד קדושים, ועל הסגולות הנשגבות הטמונות באמירת המזמור בצורת המנורה דייקא.

מצד ימין לשמאל או משמאל לימין

מדברי הרוקח הנזכר נראה שג' פסוקים הראשונים מצד ימין, והשאר מצד שמאל. וזה לשון קדשו, "זה המזמור עשה דוד המלך ע"ה ויש בו סודות ורמזים גדולים ונפלאים והוא עשוי בצורת מנורה. והם שלשה פסוקים ראשונים בצד ימין, והפסוק ישמחו וירגנו באמצע. ושלושה פסוקים אחרונים בצד שמאל. והם שבעה פסוקים כנגד שבעה קני המנורה. והקנה האמצעי הוא גוף המנורה. שנאמר שלשה קני מנורה מצדה האחד ושלושה קני המנורה מצדה השני. והפסוק הראשון שהוא למנצח בנגינות אינו מן המנין אלא הוא שם המזמור והם שמות קדושים מן הקב"ה והם כתובים על כל אחד ואחד משבעה קני המנורה והם ג' אותיות על כל קנה וקנה מן ששה קני המנורה וב' אותיות על קנה האמצעי. ע"כ לשון קדשו.

והגאון המקובל ר' דניאל פריש בספרו וספרתם לכם כתב "צורת המנורה מימין לשמאל נעשה כתבנית המנורה, כמש"כ בספר יראת א-ל לרבנו הרוקח זצ"ל, וכן כתבה בכת"י הרב רבי אפרים פאנצטיירי ז"ל (תלמיד רבי חיים ויסאל זצ"ל), וכן נדפס בסידור רבי קאפיל, וכן כתב בעל העקדה בפרשת אמור ע"ש ויוענס לך". ע"כ. וכן הוא בספר כת"י גלי עמיקתא.

אולם ברוב סידורים קדמונים, ושל מרן הרש"ש וכן בציור של החיד"א, ואפ"י בסידור הרוקח שהגם שכתב שיש לכתוב מימין לשמאל, בציור בכת"י שצייר, כתבו משמאל לימין.

ויש מן המקובלים שפירשו דלדעת כולם צריך להתחיל מימין לשמאל. רק דפליגי אם קובעים מקום השבעה קצוות הרמזים בו' קני המנורה בעצמה, שאז יהיו ג' הקנים שבימין המנורה שהם חסד גבורה תפארת בצד ימין המנורה, שכנגד שמאל האדם העומד מולה, וג' הקנים שבצד שמאל שהם נצח הוד יסוד כנגד ימין האדם העומד מולה, ולכן צריך להיות כתוב משמאל לימין. או אם נאמר דימין ושמאל נקבע כפי האדם העומד ופונה ממולה ימינה בימינו ושמאלה בשמאלו, ונראה דרוב הסופרים נקטו דבתר גוף המנורה אזלינן.

והמעניין בספר יראת א-ל יראה שם סודות עמוקים הרמזים בקדושת המזמור הזה, ואנו אין לנו אלא לחתום בדברי החיד"א שהובא לעיל דאנו יש לנו לכוין לדעת דוד המע"ה וכל קדושים עמו וסוד ה' ליראיו.

ויה"ר שנוכה בקרוב ויבנה ביהמ"ק במהרה בימינו, ושם נדליק המנורה ע"י כהנין הקדושים בב"א.

לאומרו על דעת הצדיקים

החיד"א" מעתיק לשונו הק' של הרוקח, וכן בספה"ק כף החיים^ט העתיק לשון החיד"א, והוסיף בזה הלשון מצורף "וכן אנו יתמי דיתמי, דלא בית אדם לנו, ראוי לכיון לדעתו של דוד המלך עליו השלום, וכל קדושים עמו, דהו ידעי עומקן של דברים, סוד ה' ליראיו. ועיין בציפון שמיר סימן ב' אות ח"י". עכ"ל"ק.

על הקלף

ולעומת זה במקום אחר כתב החיד"א לכתבו על הקלף, וז"ל"ק "מה מאוד הפליגו באמירת למנצח בנגינות בציור מנורה, וכתבו ז"ל ששכרו רב ועצום. וראיתי קונטרס בכתב יד לראשונים בזה בסודותיו ותועלותיו, ולפחות לעשות נחת רוח ליוצריו נאמר אותו בכונה בציור מנורה כתוב על קלף". ע"כ לשונו

ואולי באמת יש לומר דלא מצאנו מקור לכתבו על זהב, רק במראה אשר הראה את דוד המע"ה ה' חרוט על זהב אבל לדין צריך להיות בדיני כתיבה על ספר ובדיו. ובספר מזהב ומפז מאריך בזה"ל ומסיק דאלו ואלו דברי אלוקים חיים.

על הקלף או על גיד, ויזקוף הציור לפניו

והבן איש חי^כ כתב וזלה"ק "כשאומר למנצח בנגינות מזמור שיה, המצוייר בצורת המנורה על קלף או על ניה, יזקוף את הציור של המנורה שנסמטכל בו, כדי שיהיה הציור זקוף לפניו, כדמיון המנורה שהיתה זקופה ועומדת בהיכל, ולא יניח הציור מושכב ושטוח לפניו". עכ"ל"ק.

ז. יש המפרשים כפשוטו בעת ברכת כהנים בעת התפלה, וי"א שכוונת התורה לאחר שאומר ברכת כהנים, וכמו שנהגו רבוה"ק בעת הדלקת נר חנוכה לאמרו אחר ברכת כהנים. שהרי בעת ברכת כהנים אין להפסיק. ויש מחלקים שבחוף לארץ שאין נושאים כפיים אומרו כשהש"ץ אומר ברכת כהנים.

ח. בספר מדבר קדמות ע"י שםביא שזה מהמהרש"ל... וכאמור לעיל זה רק העתקת המהרש"ל

ט. להגר"ח פאלג'י

י. בספר עבודת הקודש חלק צפון שמיר סי' ב' או' יח.

יא. יש הסוברים דזהב הוא דין וגבורה וי"א להיפך דזהב המתקת הדינים

יב. בספר עוד יוסף חי פרשת ויגש אות ג'

סיפורי קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ביומא ההילולא דרביה"ק הבאר מים חיים זי"ע

כ"ט כסלו ג' רחוקה תש"פ

אהבתו לבנו שלא הלך בדרך

ידוע שלוקיני הבאמ"ח היה בן שלדאבון ליבו לא הלך בדרכו דרך התורה והיראה. [הדבר ידוע ומפורסם וע"כ אפשר לספרו, ובפרט כאשר נראה איך נהג עמו הבאמ"ח, ועורר עי"ז רחמים מהשי"ת על בניו]. אך למרות שהיה דרך בנו למורת רוח עבור אביו הגדול, קירב אותו אליו והרעיף עליו אהבה במידה גדושה, וניסה להשפיע עליו בדרך זו לעזוב דרכו ולשוב לדרך ה'.

וכן היה אומר רבינו כלפי מעלה, "רבוש"ע כמו שבני אינו משמחני ואינו הולך בדרך, עכ"ל איני דוחה אותו ממנו ועדיין חביבותו אצלי, כך אתה רחם על שארית ישראל בניך, וגם כאשר מנעיסים לפניך תהיה ימין אהבתך פשוטה אליהם לקבלם באה"ר".

ופעם אחת רצה אחד לבוא לרבינו לספר לו על מעשיו המקולקלים של בנו למען ידע. ויהי כאשר אך שם ידו על כף הדלת שמע מאחוריה את רבינו נאנח ואומר: "רבוש"ע גלוי יודע לפניך שאיני רואה נחת מבני זה. אך עם כל זאת אם רק יבוא אחד לספר עליו לשוה"ר לא אוכל סלוח לו. כך אתה חסום פי כל המשטינים המדברים סרה על בניך". ובשמעו זאת הבין אשר רבינו רואה את כל אשר נעשה, ומחשבות גלויות לפניו גם מאחורי הדלת.

ועד כדי כך הגיעו הדברים, שלאחרונה מצאו כת"י, שכתב רבינו לפני עלותו לא"י, שבו מוריש את כל נכסיו לבנו זה. למרות שעדיין לא שב בתשובה עד אחר פטירתו של רבינו.

סיפור פלא בהחזרת בנו בתשובה

את הסיפור הבא שמעתי מדודי כ"ק אדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל, וכה סיפר: פעם אחת נסעתי ברכבת ומחמת חוסר מקום וחוסר הקדושה בעמידה במעברים עמדתי במקום חיבור הקרונות. והנה גם ממקומו חיגר אחר, ופסע לעברי כשהוא צולע על ירכיו, ואמר לי "רבי, אין מתאים הדבר שאתם תעמדו גשו נא ושב". אך אני סירבתי על אתר באמרי וכי אקח מושב ממי שהעמידה קשה לו ביותר. אך הלה הפציר בי ואמר לי "רבי, אם אספר לכם סיפור מהימן שיש לי בקבלה איש מפי איש, התאותו לשמוע בקוליי?! בראותי שבנפשו הדבר הסכמתי, וכה סיפר הלה:

תקופה מועטה אחר פטירת רבינו הבאר מים חיים, בא רבינו בחלום לבנו הסורר ואמר לו, "בני, מאי דהוה הוה. מכאן ואילך חייב אתה לשוב בתשובה שלמה, יען כי הנהגתך המקולקלת מפריעה את מנוחתי בעולם העליון". אותו בן דחה חלום זה באומרו חלומות שוא יברו. אך בלילה שלאחריו וכן כמה לילות שלאחמ"כ הוסיף רבינו ובא אליו בחלום, ויסרו בשבת תוכחתו, והזהירו שאם לא ישוב בתשובה שלמה במהרה, מרה תהא אחריתו. אך גם כאשר בא אליו יום ויום לא שמע הבן והסיר מעליו מחשבות אלו, ולא שינה מאורחותיו.

ויהי ביום מן הימים כאשר ישב אותו בן בגן לאורח היום, ויחוד וילפת והנה אביו-רבינו

עומד כנגדו בהקיץ, ופניו בוערות כלפידים. ואמר לו, "בני, התריתי בך כמה פעמים שתשוב בתשובה ולא שבת, והרי אני מתרה בך שוב שאם לא תעשה כן מרה תהא אחריתך. אך כדי שתדע שהעולם אינו הפקר ושאכן בהקיץ התגליתי אליך", אמר רבינו - ובאומרו זאת עקר עץ סמוך ממקומו והשליך על רגל בנו עד שנעשה חיגר ולא יכול ללכת ברגליו, "אך למען תדע כי אכן הוא, וידוע זרעך אחריו", הוסיף רבינו ואמר, "הריני מודיעך שתשעה דורות אחריו יהיו בניך חגרים, למען ידעו הכל שאין העולם הפקה, ואית דין ואית דיין", סיים רבינו את דבריו ופרח לו איש האמת.

"אני", סיים היהודי ממשפחת טירר - בניו אחריו של רבינו הבאמ"ח - את סיפורו, "אני דור תשיעי לרבינו הבאמ"ח ועדיין חיגר אני. ואילו בני", אמר כשמחווה על בנו שעמד לצדו, "הוא כבר דור עשירי והרי הוא כאחד האדם".

מעניין לעניין יש לציין שבפחת תקוה ישנו מוכר דגים אחד מנכדי רבינו שעדיין מדורות הקודמים וחיגר הוא. ועוד סיפר אחד מנכדי רבינו שכבר מדורות אחרונים הוא, שהוא היה בריא ושלם כאחד האדם, אך פ"א חילל שבת ובו ביום נפל ונעשה חיגר וצולע עד היום הזה.

סיפור זה המעורר לאמונה יש לספרו, והוא מכבודו של רבינו בעל ההילולא, שעל אף שה' לו בן כזה לא סרה אהבתו ממנו והטריח את עצמו מהעולם העליון להחזירו בתשובה. ויה"ר שזכות רבינו תעמוד לנו, שהוא שריחם על נשמות נידחות ואומללות ירחם גם עלניו שנזכה ליאור ולהיתקן נשמותנו, ונזכה לבני חיי ומזוני וריחי וסיעתא דשמיא, ופיתקא טבא לנו ולכל ישראל אמן.

לא מש מעל שולחנו

זקיה"ק רבינו ר' איתמר זי"ע מנדבורנא היה מאד דבוק ברבינו הבאמ"ח, והגם שמאוד הסתיר את דרכיו עד שמעולם לא ראו ספר קודש על שולחנו כידוע, אך ספר הבאר מים חיים לא מש משולחנו, והיה "דארעך-געווייגט מיט טרעכך".

"העכער מיט א קאפ" כפשוטו

פ"א שאל יהודי אחד את זקיה"ק [רבינו הנחל יצחק] על מה שמספרים על רבינו שהיה בשב"ק "העכער מיט א קאפ", האם הכוונה לבחינת גבהות מסוימת שנשמתו, או שבפשטות היה כן. רבינו הררה לעצמו ואמר שאצל צדיקים רבים היה בחינת גבהות שנשמה, אך כנראה אצל רבינו היה הדבר בפשטות ממש.

והנה ידוע כמה היה רבינו בוער בקדושת השבת, עד שיהודי שביקש מרבינו שיברכו שיחוש טעם שבת של רבינו, לא יכול היה לסבלו, וביקש מרבינו שייקח ממנו ברכה זו.

ויה"ר שנזכה להתרומם בשב"ק, בכל שבת ושבת, ובפרט בשבת חנוכה שיש בו כפליים אורה לתושייה, להכין עצמינו כראוי לקראתה ולזכות לשבת ומנוחה אכ"ה.

"פני שבת נקבלה"

- פתיחה -

עטופים ברעגן מאנטל' הם השנים, פוסעים עקב בצד אגודל ומהלכים להם בנחת, כשירח של ליל שבתות החורף מביט ומאיר קלושות את דרכם. "שלמה חיים, ראית את הווארט על 'גם ברינה ובצהלה?' קוטע תנחום את זימזומו הקצבי בנימת שאלה, ומשאינו מקבל תגובה ממשין ומסביר 'נו, 'גם' לרבות, שאף נחוותי הדרגה יכולים לקבל שבת מלכתא - ברינה וצהלה, בזכות מעלת 'עם סגולה'. 'מה אמרת?' מתעשת שלמה חיים, ומפטיר "גם ברינה? אהה, יא יא". מה לך מהורהר כ"כ" מוסיף תנחום ומקשה.

"תאמינ לי שח שלמה חיים בתשובה, נגעת לי בנקודה רגישה, בדיוק בענין שאני כ"כ חסר אוניס, כאשר נגשים לקבל פני שבת, ואני שואל את עצמי, מביט אל תוככי נפשי, ולא יודע לשית עצות בעשתונותי, מה לי וללכה דודי, מה לי ולפני שבת נקבלה?"

"נו, שלמה חיים" משיב לעומתו תנחום, "אם כן רואה אני שאתה ממש 'מחותן עם השבת', וכמו שאמר החידושי הרי"ם, שכאשר אומרים 'בואי בשלום', והיהודי מתמלא בבושה עצומה, היכן אנכי, ואיזה מחותן אני עם השבת, אזי השב"ק אופפתו ועוטפתו ואוספתו בכנפי' ונכנסת בתוכו ברינה וצהלה".

"אוי תנחום, מה אתה שח", משיבו שלמה חיים, "גם כדי להגיע לדרגה כזו עדיין יש עבודה. ואנכי נדמתי כערער בערבה, כעלה כמוש, כאותו אשר בשעת המבחן בורחים מזכרוננו כל הפסוקים והסגולות". "האמן לי", ממשיך שלמה חיים בשיחו הנוגה, "כאשר עומד אנכי ושר בהתלהבות ומוחא כפיי בלכה דודי, איני יודע אפי' מה לכוון בה, מה אני אמור להרגיש כעת, תלוש לגמרי מכל מה שאתה מתאר לי בהתלהבות".

"מתפלא אני עליך", פותח תנחום זוג עיניים תמהות, "אתה מזכיר לי את המחותן שאומר 'מה אני אמור לחשוב בעת ששרים את כל הניגונים הארוכים בחתונה, בסעודה ובריקודים. הרי מקבלים אנו פני שבת מלכתא! באיזה עולם אתה חי!?"

"תנחום", מתעקש שלמה חיים לעומתו "הוא אשר דיברתי אליך, איזה 'מחותן' אנכי עם השבת ובאיזה רינה וצהלה אקבל את פני שבת מלכתא". מסיים שלמה חיים את נאומו הנרגש. --- "אתה יודע מה, תנחום, אני נזכר בסיפור הידוע על אותו כפרי שזכה להנות את הצדיק הקדוש הבאר מים חיים זי"ע, וזכה בתמורתו במנתת פז מבית גניזו של הבאר מים חיים, וקיבל את ברכת קודשו שיזכה להרגיש טעם ומתיקות מעין עולם הבא ביום השבת. וכפי שאכן היה שאותו יהודי זכה להתעלות כמה דרגות רבות ביום השבת עד שהיה לפלא... חשבתי לעצמי, הלוואי ואני הייתי זוכה לקבל איזה ברכה מעין זאת, להרגיש ולו במקצת בנועם שבת. אהה, הייליגער שבת! נפשי חולת אהבתך..."

"איי שלמה חיים", סונט בו תנחום, "האוצר נמצא מתחת לביתך ואתה מתאונן?" הרי ידועה אישו ולהבתו הקדושה של הבאר מים חיים ביומא דשבתא, ואת כוחו הגדול הלו הכניס בכתביו ובספריו הקדושים אשר צדיקים הפליאו במעלתם. הנה האש והנה העצים לפניך". הרי ספר מיוחד לשבת קודש ערך וסידר הבאר מים חיים, אשר בשמו יקרא 'סידורו של שבת', דבריהם של הצדיקים חיים וקיימים לעד, ובידינו לקבל הדרכה והכוונה ישרה לשבת קודש מאת ההייליגער באר מים חיים בעצמו. צדיקים אמרו שכדי להרגיש

טעם בשב"ק מחוייבים ללמוד סידורו של שבת". "הנה נמצא המזור והתרופה. בוא ונקבע איזה סדר לימוד בספר קדוש זה, ובכל ליל שבת בעת הילוכינו נחדד ונסכים איזה נקודה מספרו הקדוש". ובזכות זה יעזרו השי"ת שגם ברינה וצהלה תוך אמוני עם סגולה נקבל פני שבת מלכתא.

